

Retspligten lagt i Folkets Haand

Taler

Johan Sverdrup

Dato

25 april 1863

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om juryordningen

- 1 Fra første Hold er der talt, som om det Dokument, jeg nu holder i min Haand, Justitskomiteens Indstilling, er noget nyt, uforberedt, uventet og overraskende, noget som det næsten er en Krænkelse af Pligt at opfordre Storthingets Medlemmer til at stemme over. Hvad er det, som ligger til Grund for denne
- 5 Indstilling? Det er Kardinalspørgsmaalet. Vi ville faa at se.

- Efter at de fredelige Sysler i dette Aarhundrede havde afløst de krigerske Begivenheder, som fængslede Menneskenes Opmærksomhed og Kræfter, var en mere omhyggelig Pleie og videnskabelig Behandling bleven Retsvæsenet tildel,
- 10 og da der ikke i nogen anden Retning fandtes større Mangler end netop i denne, saa var det naturligt, at man for en stor Del henvendte Opmærksomheden derpaa. De fleste europæiske Nationer, som havde et Retsvæsen, som stemmede med vort, diskuterede i Aarrækker Spørgsmaalet. Dette vakte Opmærksomhed, greb Nationerne og deres Repræsentanter, og det havde tilfølge, at længe før de
- 15 saa ofte fremtrukne Begivenheder i 1848 var der ogsaa i vort Storthing vakt Motion om Sagen.

- I 1845 motioneredes om, at faa en Kommission nedsat til Udarbeidelse af et Udkast til Jurysystemets Indførelse, eller til en anden Foranstaltning i lignende
- 20 Retning; dette førte til, at man med stor Pluralitet bevilgede Stipendier til to Mænd, som skulde bereise de Lande, hvor man havde Jury, for at undersøge Forholdene og indgive Beretninger, tjenlige som veiledende Bidrag ved Afgjørelsen siden, om Jury skulde indføres. I 1851 fremsattes Forslag om, at man skulde anmode Regjeringen om at udvælge en Kommission til at udarbeide
- 25 Forslag til en Proceslov med Jury ubetinget, og dette Forslag antoges, da dette Storthings Pluralitet havde haft Anledning til at se en Del af det, som Stipendiaterne havde overgivet til Pressen, og paa samme Tid havde

Spørgsmaalet været Gjenstand for en Debat i England, som ogsaa havde fundet
30 Gjenklang i vor Presse. Stortingets Pluralitet forlangte altsaa i 1851
Kriminalproces med Jury. Regjeringen fandt sig ikke beføiet til at efterkomme
Stortingets Ønske, og nedsatte en Kommission, som uden Fornærmelse kunde
kaldes Antijurykommissionen efter sin Sammensætning og det Arbeide, som
den har leveret. Dette var motiveret bedre, end jeg har hørt noget motiveret her
35 idag. Der har man ikke søgt at maskere, hvad man vil have frem; man sagde rent
ud nei. Det var en principiel Forskjel; Striden var aaben og ærlig, og ført med
Kraft fra den Side.

Lod Stortinget sig nøie med dette? Ingenlunde. I 1854 saa den Fraktion af
40 Stortinget og vedkommende Komite, som ikke var nogen Ynder af Juryen, sig
nødt til, for at slippe for at faa en Slags Jurylov paa det Thing, at indgaa paa at
foreslaa en Anmodning til Regjeringen, hvori anholdtes om, at en Proceslov
maatte blive udarbejdet saaledes, at der var taget Hensyn til Juryinstitutionens
Indførelse. Samtidig forelaa der fra en Repræsentant Forslag om Retsmænds
45 Indførelse, som skulde træde ved Siden af Jury i den Betydning, som den har i
andre Lande. Men det, som man nu anbefaler os, at se paa Formen saa nøie, før
vi bestemmer os, - dette samme Argument, som nu er Aalls Hovedargument -
formaaede ikke at standse Stortinget paa denne Vei til at faa en god og
paalidelig Kriminalproces indført. Stortinget besluttede, hvad der er uhørt i
50 dets Annaler, at nedsætte en Kommission af sin egen Midte, for at der skulde
blive Alvor af Tingen, og dette Forslag gik igjennem med anselig Pluralitet.

Hvad er skeet senere? I 1857 forelagde denne Kommission et Udkast, som blev
antaget med stor Pluralitet. Det blev ikke sanktioneret. Efter at man ikke havde
55 seet noget Spor til, at det var Regjeringens Tanke eller Ønske at imødekomme
Folkets Ønske i denne Henseende, saa blev paa Stortinget i 1859 fremsat et
Forslag af samme Indhold som Stortingets i 1857, og det blev til en Begyndelse
undertegnet af ikke mindre end 44 Repræsentanter fra Landets forskellige
Egne. Da havde dette Forslag passeret Odelstinget, var bleven aftrykt,
60 behandlet i Bladene, havde i 3 Aar lagt aabent for Nationen, og i 1859 optraadte
44 Storthingsmænd som Forslagsstillere. Jeg tror, at ikke nogen, der har deltaget
i det Storting, vil benegte, at det alene er den Omstændighed, at man ventede
Imødekommen fra Regjeringens Side, som gjorde, at man ikke tog dette Forslag
under Behandling, saa meget mere, som der var Tvivl, om der ikke fra
65 Grundlovens Side frembød sig Hindringer for at stemme for Jury. Derfor
udsatte man Sagen; men hvad gjorde man tillige? Da vor nuværende Konge

havde besteget Thronen, erklærede Stortinget paa den høitideligste Maade, - i sin Adresse - med Enstemmighed, at det var hans Majestæt taknemmelig, fordi han havde imødekommet Folket i et saa særdeles vigtigt Anliggende, og bortryddet Hindringen for Jurys Indførelse. Man sigtede derved til det Faktum, at Grundloven var bleven forandret, saa der nu var fri Adgang til at indføre Jury. Det var et Datum mere for, at der gik en Strømning gennem dette Land for Juryen, som dens Uvenner selv maatte erkjende for uimodstaaelig.

Senere nedsattes en Kommission. Jeg vil spørge, om den var nedsat af entusiastiske Venner for Juryen. Ingenlunde. Nei, der var sørget for, at Pluraliteten inden Kommissionen var mod Juryen. Man havde tilkaldt dem, om hvis Mening der ikke var nogen Tvivl i saa Henseende. Denne Kommission har arbeidet paa Grundlag af Beslutningen af 1857, som nu altsaa er 6 Aar gammel, og var 4 Aar gammel, da Kommissionen nedsattes, og dette Grundlag gaar igennem hele Arbeidet. Forsaavidt er Kommissionens Arbeide ikke nyt; det er en Omarbeidelse af Storthingsbeslutningen af 1857, med enkelte Forandringer, som ikke berøre det principielle i Loven i sin Helhed. Det Forslag, hvortil Komiteindstillingen slutter sig, har været Stortinget forelagt siden forrige Aar; det maa derfor ogsaa være Odelstingets Medlemmer bekjendt.

Justitsdepartementet, som visselig ikke er gunstig for Juryen og vistnok har mange flere Grunde til at være mod den end de, som det har meddelt, har ikke kunnet anbefale det; men det udtaler sig paa følgende Maade om Sagens Stilling: «Hvilke Anskuelser,» siger Departementet, - og dette er i alt væsenligt tiltraadt af Regjeringens samtlige Medlemmer, «man imidlertid nærer om de forskjellige Systemer, maa det erkjendes, at et Valg mellem dem en Gang maa træffes, og efter den Maade, hvorpaa Procesarbeidet i begge Retninger nu er bleven fremmet, antager Departementet ogsaa, at dette Valg nu kan ske uden nogen Hindring i Sagens manglende Oplysning.» Derpaa tilføies, at «det tror, at det nuværende Tidspunkt maa være det rette, til at forelægge Stortinget Forslag til en Ordning af Rettergangsmaaden i Strafsager, paa samme Tid, som der gives Stortinget Adgang til, om det finder det tjenligt, at beslutte en Rettergangslov med Edsvorne uden Hinder af det Hensyn til Grundlovens Indhold eller af den Mangel paa Sagens fuldstændige Oplysning og Bearbeidelse, som tidligere har været til Stede.» Og til det Anførte knytter Departementet følgende Bemærkning: «Spørgsmaalet om Jurysystemets Værd i Sammenligning med andre Rettergangsmaader i Strafsager har i de senere Aar været Gjenstand for saa mange, saa omfattende og med saa stor Skarpsindighed anstillede Undersøgelser og har i Anledning af den i længere Tid paatænkte Reform i vor egen

110 Strafferetspleie ogsaa her i Landet fra flere Sider været saa udførlig belyst, navnlig i den af den kongelige Proceslovkommission i sin Tid afgivne Betænkning, at Departementet maa anse det uhensigtsmæssigt, at underkaste dette Spørgsmaal i sin Almindelighed en fornyet udførlig Drøftelse.»

115 Den norske Regjering har altsaa fundet, at Forslaget var modent til Behandling, og at alle Præliminærer vare for Haanden, saa det var unødigt at arbeide videre i den Retning. Og det var den samme norske Regjering, som ikke ønsker Jury, men er fremkommet med et andet Forslag. Men det bliver ikke dermed; Regjeringens Anskuelse er endnu tydeligere udtalt i samme Dokument med Hensyn til det Punkt, som her afhandles. «Den Anskuelse,» siger Departementet, «som Departementet efter det Anførte nærer, har dog ikke afholdt det fra at tage Kommissionens Udkast, ogsaa i de Dele, der særskilt
120 angaa Edsvorneinstitutionen under Gjennemgaaelse og Overveielse, i hvilken Anledning man med Hensyn til den korte Tid, hvortil Departementet efter Modtagelsen af Kommissionens endelige Udkast med Motiver har anseet sig opfordret til at indskrænke sin Behandling af nærværende Sag, tror at burde bemærke, at Departementet allerede tidligere har erholdt udlaant
125 Kommissionens Udkast, saaledes som samme ved forrige Aars Udgang af Kommissionen var vedtaget, og derved har havt Anledning til at bedømme og blive bekjendt med Udkastets Indhold, og tillige at forberede sit eget Arbeide. - Naar man alligevel i nærværende Foredrag ikke har indgaaet paa nogen Drøftning af Udkastets enkelte Bestemmelser, forsaavidt de særlig angaa
130 Edsvornevæsenet, da er Grunden dertil, at Departementet i det hele har fundet Udkastets Bestemmelser saa hensigtsmæssige, som de efter Systemets Beskaffenhed formenes at kunne gives, og at der ikke kunde blive Tale om at udhæve enkelte afvigende Anskuelser med Hensyn til et saa stort, sammenhængende og systematisk, samt ved saa dygtige Kræfter udarbejdet
135 Lovværk.»

Og i Sandhed, Departementet har her tilføiet et Vidnesbyrd, som kanske er det stærkeste af alle. Hvad er den kongelige Proposition andet end Jurykommissionens Arbeide? Kun med Undtagelse af nogle smaa Pillerier er
140 dens samtlige 100 Paragrafer skrevet ud af Kommissionens Arbeider. Det er et faktisk Vidnesbyrd af Regjeringens Betragtning af Kommissionens Arbeide, som vel fortjener at komme i Betragtning. Jeg tænker, man vanskelig skal kunne opvise Exempler fra den senere Lovhistorie paa, at en Sag har været saa længe forberedt, har havt saa mange bestemte Udtalelser for sig fra kompetente

Autoriteter, Stortinget, og - med Hensyn til dens Modenhed til Afgjørelse - den sidste Regjering, og som der desuden har været lagt saa ganske ualmindelig meget Arbeide paa, et Arbeide, der saa meget mere kommer i Betragtning, som det kommer fra 2 forskjellige Hold, først af dem, der ville have Systemet og har fundet Theorien rigtig, dernæst af dem, der ikke ville have det og sagde, at skal vi have det, da skal det først underkastes den gedigneste Prøvelse; man har altsaa et Arbeide fra 2 forskjellige Hold, hvorfra man maatte vente at der gjordes de yderligste Anstrængelser for at imødekomme fra enhver Kant ethvert rimeligt Krav. Alle Forhold, praktiske som theoretiske, har været gennemarbejdede af Mænd paa forskjellige Standpunkter, for at frembringe det Resultat, som nu er Stortinget forelagt. En stærkere Arbeidsprøve skulde ikke let kunne opstilles.

Hertil kommer en anden Omstændighed, siden man atter og atter aksentuerer Forberedelsen. Der ligger i dette Forslag endnu større Forberedelse end hidtil nævnt, og det er alt, hvad der er gjort med Hensyn til Juryprosessen i hele den civiliserede Verden; der er en Sum af Lovgivningsarbeider og Motiver dertil, samt Apparater i videnskabelig og praktisk Betydning uden Lige. Og alt dette har været benyttet og gennemarbejdet, og atter og atter gennemgaaet for at uddrage det bedste Resultat for os. Jeg paastaar, at aldrig har nogen Lovsag været behandlet i Norges Storting, hvor Apparatet har været saa rigt og paalideligt, som ved nærværende Sag. Fra hvilken Side man betragter Sagen, fra vort eiendommelige eller fra den civiliserede Verdens Standpunkt, er denne Sag saa stærkt forberedt, som nogen Sag har været hos os og bør være. Dersom man vil udsætte enhver Sags Afgjørelse, indtil alle Muligheder ere veiede og dømte, vilde man sandelig ikke lidet hæmme den Udvikling, som er nødvendig, for at ikke Samfundet skal gaa tilbage og svække Viljekraften; Resultaterne af Samfundets Virken vilde da blive baade for faa og for smaa.

Jeg maa endnu nogle Øieblikke dvæle ved denne Side af Sagen. Vi have i 18 Aar beskæftiget os dels med en Idé, dels med dens Gjennemførelse. Hvorledes er det i andre Lande? Da Fordringerne paa en Forandring i den kriminelle Retspleie bleve saa stærke, at de ikke kunde modstaaes, indførte man i kort Tid Jurysystemet, og det under Former, som skjønt ikke fuldkomne, dog have staaet sin Prøve. I 1848 skete i Tydskland den første Fordring paa Indførelse af Jury. Inden 2 à 3 Aar havde alle Stater et fuldkomment Juryapparat, og ved Siden deraf ogsaa et andet Apparat, hvortil jeg senere skal komme tilbage, - kollegiale Retter med mundtlig og offentlig Behandling. Dette var gjort i Løbet af 2 Aar. I 1861, efter at Jurysystemet havde virket et Decennium, var der en Kongres af

185 omtrent 1000 af de største Statsmænd og Jurister samlet i Dresden. I Sachsen har man ikke Jury; den har været indført, men er afskaffet igjen; men man har derimod en Kriminalproces med mundlig og omhyggelig Behandling af kollegiale Domstole, en Behandling, som prises som et Mønster for kriminel Behandling. I denne Forsamling af 1000 Statsmænd og Jurister blev foreslaaet at
190 fatte en Resolution, om at Edsvorneretter burde blive indførte i de tyske Stater, som ikke havde dem endnu. Og dette Forslag blev antaget med en saa overvældende Pluralitet, at man i Førstningen troede, der var Enstemmighed, og at man først ved nærmere Undersøgelse fandt, at der var nogle, som var imod; og en stor Del af denne Forsamling vare Sachse, som man kan slutte sig til af
195 Forsamlingsstedet. Efter dette vil jeg sige, at det falder næsten i det løierlige, at vi nu skulde udsætte denne Sag, efter at vi have saadanne Motiver for os, og have havt saa lang Tid til at sætte os ind i Sagen, i Sammenligning med andre Lande. Jeg kan ikke være med at underkjende vort Lands og denne Forsamlings Kræfter i den Grad.

200

Aall har i sit Foredrag et Par Gange antydnet, at en af Hovedpunkterne i denne Debat er: hvad tænker man at opnaa ved de forskjellige Retssystemer. Kan man stille dem ved Siden af hinanden og sige: ethvert har sine Fordele, men det er maaske nogle smaa Hensigtsmæssighedshensyn, som tale for Juryen? Kan man
205 sige det, da ser man Sagen i et andet Lys, end jeg nogensinde har gjort. Jeg skal stille Sagens Kjernepunkt i Lyset. Man har gaaet omkring det, som Katten om en varm Grød; det er vist, at det er det, som er lettest at forsvare, men ogsaa vanskeligst at angribe. Naar man vil have Rettergang med Edsvorne, saa vil man først og fremmest skabe en Institution, som søger sin største Berettigelse ved
210 Hensynet til Retspleien og Retslivet, medens de politiske og sociale Goder her maa træde i Baggrunden. Den maa søge den første og sidste Retfærdiggjørelse ved sin Virken paa dette Gebet, som en Institution i den kriminelle Retspleie. Det øvrige kan være stort og godt og anbefalelsesværdigt, men dette maa være Hovedhensynet. En Proces i Loven er en lang Række af Paragrafer, og en Proces
215 i Livet er en lang Række af Begivenheder og Foranstaltninger, men naar man henfører det hele til sin sidste enkelte Grund, er Bevisspørgsmaalet Hovedspørgsmaalet. Den Maade, hvorpaa dette afgjøres i Rettergang, er betegnende for Processens Gang fra først til sidst, for hele den Række af Foranstaltninger, hvorigjennem Procesloven gjøres gjældende.

220

Jeg vil tage et Exempel. Lad os tage for os det nærværende System, som er det skriftlige med Appel og legale Bevistheorier, saa er Følgen deraf den, at Forhøret

kommer til at antage en ikke ønskelig og lidet gavnlig Bredde, men som er hel
225 naturlig, fordi da Beviset under Hovedforhandlingen samles paa samme Maade,
som under Forhøret, inkvisitorisk, saa at der ingen Grund er til at indskrænke
sig til, hvad der er nødvendig til Anklage; men man tager alt med, da det er godt
at have alle Momenter samlede. Forskjellen mellem Forhøret og
Hovedforhandlingen bliver udvasket. Deraf kommer det lange og brede Forhør
230 hos os, ikke af ond Vilje. Det er den samme Mand, som skal dømme i Sagen,
som tillige optager Forhøret, og det er bekvemt for Forhørsdommeren at samle
alt Materiale under Forhøret, og senere kun behøve at skaffe saadanne
Oplysninger, som man ikke kunde faa under Forhøret. Denne Omstændighed,
at en Mand er under fuld Retsforfølgning, inden Anklage er reist, og at den
235 største Del af Beviserne er samlet, forinden der er beskikket et Forsvar, skriver
sig fra vor Bevistheori og det derpaa støttede Appelsystem. Saa snart man skal
have Appel, maa man have et skriftligt System. Det medfører det videste
Spillerum for Anklagen; man kan reise Klage, og senere forandre Klagen ved
Kontinuationsklage, og saaledes skride frem, saalænge der viser sig ny Anledning
240 til Paatale. Dette er ødelæggende for enhver retfærdig og human
Kriminalproces, og tilintetgjør Forsvaret i alle væsentlige Punkter.

Dernæst er det en Følge af det skriftlige System, at man har 2 à 3 Instantser. Da
man følte, at Retspleien krævede Omhyggelighed, følte man ogsaa, at man ikke
245 kunde blive staaende ved den Indsamling af Beviser, som Underdommeren
havde lagt til Grund. Derfor har man indrettet Appelinstitutet, baade for at
undersøge Beviset og dets Kompilation. Har man derimod, uden Hensyn til
Jury, den mundtlige Forhandling, saaledes at Sagen paadømmes efter det
moralske Bevis, viser det sig uhensigtsmæssigt, at Forhøret gaar i det vide og
250 brede, og det stoppes yderligere ved et, som i nærværende Lovforslag,
Dommeren givet Paalæg om ikke at udstrække Forhøret mere end nødvendigt til
at begrunde Anklagen. Forhøret bliver forkortet; Anklagen maa være præcis:
Bevispørgsmaalet vil kun dreie sig om: er den Forbrydelse begaaet, som
Anklagen lyder paa? Og Kontinuationsklager, som fører til Sammenhoben og
255 Overraskelse med Klager, som Angjældende ikke er beredt paa, bliver derved
fjernet. Derved at det moralske Bevis benyttes, og Grundlaget skaffes til Stede
paa Stedet, slipper man det vidtløftige Appelapparat. Naar det moralske Bevis
benyttes, kan ikke uden uovervindelige Hindringer Beviserne i en Sag bringes
under Appel. Det er kun med Hensyn til Formalia, at man har Appelinstitut;
260 den hyppige Anledning til Appel med Hensyn til Bevismidlerne vil det være
forbi med, naar man benytter det moralske Bevis. Man kan kun have en

Kassationsret. Det vil vise sig i alle Lovgivninger, hvor man har mundtlig og offentlig Procedure, uden Hensyn til om det er for en Jury eller for en kollegial Ret, at Bevisspørgsmaalet afgjøres endelig i første Instants. Jeg haaber, at man heraf vil se, at Bevisspørgsmaalets Afgjørelse udøver den vigtigste Indflydelse paa Indretningen af det kriminelle Processystem. Andre Momenter komme med, men ikke saaledes i det store som Bevisspørgsmaalets Afgjørelse. Idet jeg knytter mine Betragtninger hertil, siger jeg, at Juryprocessen skaffer det sandeste og derfor retfærdigste Resultat med Hensyn til Bevisførelsen, paa samme Tid, som den skaffer de bedste Bevismidler og den fuldstændigste Bevisførelse. Det vil være enhver indlysende, at Juryen ikke træder i Forhold til Beviset og de enkelte Bevismidler, saaledes som det System, vi hidtil have betjent os af, ikke engang om man dertil regner Skjøn, hvor dog Dommeren for en stor Del afgjør Spørgsmaalet paa lignende Maade, som det sker ved Juryinstitutionen.

Her møder os imidlertid strax en Indvending, som Jurysystemets Modstandere lægge særdeles Vægt paa. De sige nemlig: Denne Funktion at bedømme Beviset og deraf drage Slutninger, tilkommer Dommeren; saaledes har det hidtil været, og vi formene, at det er efter sin Natur en Dommerfunktion. Men dette er en Sammenblanding. Det er ikke saa, at man kalder ukyndige til at være Dommere og tilsidesætter Erfaring og Kyndighed ved Sammenkaldelse af Jurymænd. Dette er ogsaa givet ved det historiske. Oprindeligt var det saa, at Dommeren aldeles ikke havde med Skyldspørgsmaalet at bestille. Det blev afgjort ved processuelle Foranstaltninger, og alt, hvad Dommeren havde at gjøre, var at regulere Bevisets Gang. Det var først senere, da man ved Siden af de ældre Bevismidler fik Indiciebeviset, det var først da, at man overdrog denne Funktion til Dommeren. Afgjørelsen af Bevisspørgsmaalet er altsaa ikke udgaaet fra Juryinstitutionen, men hænger sammen med det System, man har fra Middelalderen. Baade indre og ydre Grunde trængte paa, at der maatte ske en Forandring i Bedømmelsen af Beviset. Tildels var det politiske Grunde; den overordentlige Magt, Dommeren fik med Hensyn til Bedømmelsen af Beviset, førte til Misbrug i mange Stater, hvor de politiske Forhold ikke vare vel ordnede; man havde intet Middel til at kontrollere Dommerstandens Forhold. Derimod saa man, at i England og andre Lande, som har Jury, har man et Bolværk mod Overgreb. Jeg nægter ikke, at der har været Tider i England, da Juryen ikke svarede til sin Bestemmelse; men de Tider ere alt forlængst forbi. Det maatte erkjendes, at Juryen gav en Garanti mod Forfølgelse ad retlig Vei, som det ikke paa nogen Maade stod til Magthaverne at fjerne.

Men der var tillige andre Grunde. Naar Indiciebeviset fik Indgang, naar Dommeren ikke var bunden til bestemte Regler for Beviset, og Loven ikke kunde sige til Dommeren, at han ikke maatte dømme, hvor ikke saa og saa
305 mange Vidner vare til Stede, saa følte man, at det var umuligt i Længden at beholde den Institution, at Statsdommeren, at Enkeltmand skulde kjende over Frihed, Liv, Ære og Gods, uden at være bunden i nogen Henseende, og fra det Øieblik af var ogsaa Appellen, i et af de vigtigste Punkter, magtesløs. Det, hvorpaa den subjektive Bedømmelse er grundet, det staar ikke i nogens Magt at
310 gjengive i Akterne med den Nøiagtighed, at det kan undergives Prøvelse af en anden Instants. Hermed er man kommen til et nyt og vigtigt Stadium i Retspleien, det Spørgsmaal om Funktionernes Deling, Deling af Dommerens Stilling mellem ham og de Funktionærer, som skal afgjøre Beviset.

315 Forinden jeg gaar over til at fremsætte, hvorledes dermed forholder sig, vil jeg bemærke, at alle maa være enige om, at vil man have Jury, maa Jurymændene afgjøre Skyldspørgsmaalet i det hele. Skulde Juryen ikke gjøre andet, end konstatere Tilværelsen af Fakta, hvorpaa Dommeren bygger Slutninger, saa er den et overflødigt og bekosteligt Apparat. Det var da Dommeren alligevel, som
320 afgjorde Spørgsmaalet, bestemte Henførelsen under Lovens Regler, og han maatte da desuden følge med fra først til sidst med Hensyn til det faktiske.

Men naar man gaar ind paa, at Juryen afgjør hele Skyldspørgsmaalet, kommer man til et Felt, som falder indenfor Lovens Ramme, nemlig at Juryen selv
325 incidenter maa afgjøre Retsspørgsmaalet. Dette stod i Forbindelse med den Omstændighed, at man saa Beviset ført for Juryen, som for Dommeren, den nære Sammenhæng mellem Verdiktet og den paafølgende Dom ledede til Forvirring af Begreberne. Man kunde ikke komme fra, at Bedømmelsen af Skyldspørgsmaalet var en egentlig Dommerfunktion. Men disse Ting maatte
330 holdes fra hverandre. Ingen er villigere, end jeg, til at indrømme, at den egentlige Lovanvendelse tilkommer Dommeren. Men hvorledes staar Sagen? Ethvert Straffelovbud bestaar af en Forudsætning, og en til den knyttet almindelig Sats. Forudsætningen er en antagen Handling, og Satsen en Straffebestemmelse. At anvende et Lovbud, er at anvende, tillempe en almindelig Straffebestemmelse
335 paa en given Handling. Men for at dette skal kunne ske, maa denne Handling svare til Lovstedets Forudsætning. At anvende Lovbudet er, at erklære en almindelig Straffebestemmelse som gjældende for en til sammes Forudsætning svarende Handling. Men det er ikke Lovanvendelse at henhøre Handlingen under Lovbudets Forudsætning. Staffelovens Hensigt er at forbyde visse

Handlinger og gjøre sit Bud virksomt ved Straffebestemmelser. Men just fordi Straffeloven har til Gjenstand frie menneskelige Handlinger derfor er Betegnelsen af en forbudt Handling en Beskrivelse af en Virksomhed, som har en vis Følge, og ikke en Udvikling af et Retsbegreb. Anderledes kan det heller
345 ikke være efter Straffelovens Væsen, som er beregnet paa Handlinger, hvis forbryderske Karakter maa kunne indsees af enhver. De forbudne Handlinger ere tagne ud af Livet, og deres Beskaffenhed forandres ikke ved at de sættes ind i Loven. Vistnok kan Loven i en vis Betydning faa flere, og en vis Begrænsning optrækkes, men de ville altid bestaa af faktiske Momenter; man kan tage
350 hvilkensomhelst Sag for sig, almindelig eller speciel, Begreber som tilregnelig Uagtsomhed, Delagtighed eller hvad man vil, saa vil man finde, at skjønt de staa i Loven og kaldes retlige Kjendemerker, ere de dog i sit Væsen faktiske. Man kan ikke ved objektive Bevismidler fremstille Sikkerhed i saa Henseende, men ved erfaringsmæssige Slutninger fra Begivenhederne kommer man til, hvorvidt
355 Tilregnelighed finder Sted eller om Vedkommende har gjort sig skyldig i Delagtighed, Uagtsomhed o.s.v. Det samme er Tilfældet med enhver Forbrydelse; man slaa op i Kriminalloven og se, hvad der er bestemt for at noget skal være Tyveri, saa gjenfinder man der kun, hvad der er forstaaeligt for enhver fra Livet af. Men er der ogsaa Vanskeligheder deri, maa man se hvilke Midler
360 Juryen har til at rede for sig. For det første har den den bestemt præciserede Anklage, og deri er allerede egentlig bestemt, hvilken Forbrydelse der handles om; dernæst. Forhandlingerne for Retten, Dommerens Resumé, den Undervisning, Dommeren er pligtig at give efter Spørgsmaal, og endelig et Specialverdict i store og enkelte Tilfælde. Der er saaledes ikke fra
365 Dommerfunktionens Væsen nogen Grund til at erklære sig mod Juryen, eller at paaberaabe sig den større Indsigt hos Dommeren end hos den enkelte Jurymand; han kan vel i mange Tilfælde ligesaa godt som Jurymanden udføre dette Hverv, men han har intet Fortrin i Almindelighed.

370 Jeg har været nødt til at forudskikke disse Bemærkninger, for rigtig at anskue Sagen i dens sidste Grund. Vil man vide, hvad Juryen er, maa man gjøre sig fortrolig med Bevisspørgsmaalet; ellers kan man ikke fatte dens Væsen; den er ikke nogen udenpaaklistret Institution, men udgaar fra en indre Grund, naar der er Spørgsmaal om at ordne en god Kriminalproces. Det er saa, som der er
375 bleven sagt, at Juryen er en Rettergangsinstitution, hvorved Beviserne klarnes og Resultaterne inddrages, medens den brogede Mangfoldighed af Data sammentrænges i en eneste Formel, hvis Indhold bliver Dommens Grundlag, - og saaledes er den ogsaa betragtet i England, hvor den hører hjemme, og hvor

380 man kjender den bedst. Man undersøge hvilkensomhelst anset Forfatter i
England, og man skal finde, at de anse Juryen som et Middel til at erholde
Grundlaget for en lovlig og retfærdig Dom, - altsaa nærmest som et Bevismiddel,
men ogsaa som en Institution, der maa indtage en af de første Pladse i Rækken
af den processuelle Ordning. Skal man opgjøre sin Mening om enten at beholde
385 den gamle Kriminalproces eller Juryen, saa er Spørgsmaalet, hvilket System der
bedst afgjør Beviset, Dommeren eller Juryen, og Svaret kan ikke være tvivlsomt.
Jeg maa anstille Sammenligninger mellem Juryen paa den ene Side og den
enkelte Dommer hos os, - jeg vil senere berøre, hvorledes det stiller sig med
Hensyn til kollegiale Retter ved mundtlig og offentlig Behandling. Dommeren
390 som Enkeltmand faar en for stærk individuel Indflydelse paa Bevisets Afgjørelse;
det kan ikke nægtes, at enkelte Karakterer let fatte Mistanke og drage Slutninger,
medens andre fatte sent Mistanke, og Følgen er, at det vil bero for en stor Del
paa Individets Karakter, om en Dommer vil være -tilbøielig til for let at tiltro
Tiltalte at være skyldig, eller at gaa den modsatte Vei. Dernæst, den, som har et
395 stort Hverv, som han ofte skal opfylde, bliver tillige tilbøielig til at generalisere,
benytte Præcedenter, og det er den største Fare, man udsætter sig for, at Beviset
afgjøres efter forudfattede Meninger, medens Omstændighederne i Verden dog
ere saa mangfoldige, at de ikke kunne bringes ind under nogen Regel. Den
samme Indvending, som kan gøres mod den enkelte Dommer, kan ogsaa gøres
400 mod hvilkensomhelst Kollegialret. Heller ikke kan det bestrides, at stadig
Sysselsættelse med saadanne Sager svækker Evnen til at se det sande og rette i det
enkelte Tilfælde; - det synes paradox, men saa er det dog, og det gjenfindes i alle
øvrige Livsstillinger; Evnen til at finde den konkrete Sandhed i det specielle
Tilfælde svækkes ved idelig Befatning med samme Forhold.

405

Med Juryen er Forholdet annerledes; der er 12 Mænd, som under Ed ere pligtige
til at drøfte Spørgsmaalet, og der faar man en omhyggelig og alsidig Drøftelse
under Samvirken med Dommeren, saa ofte det forlanges; de ere ikke ved Vanen
sløvede for deres Gjerning; de have derfor Opmærksomheden i høieste Maade
410 henvendt paa den, omfatte den med Nyhedens Interesse, og de ville ikke lade sig
lede af forudfattede Meninger, af Spidsfindighed, men de ville med hele sin
Kraft søge den Overbevisning, som enhver er pligtig at finde; derhos medbringe
de et stort Kjendskab til Mennesker og Forhold, især de, hvorom der ved
Forbrydelsens Paatale og Afstraffelse handles; de ere endelig Repræsentanter for
415 sit Lands almindelige Retsoverbevisning, hvorfor man og kan sige, at ved Juryen
prøver man Landet. Med andre Ord, Diskussion af en Flerhed af uafhængige,
samvittighedsfulde Mænd med Adgang til at benytte sagkyndige Kræfter er det

bedste Sandhedsmiddel, som endnu indtil denne Dag er kjent, og det er Juryen;
420 det er dens Væsen og Beskaffenhed; saaledes er den!

Hertil knytte sig en Del Betragtninger af største Vægt, saaledes med Hensyn til
Uafhængigheden. Det er klart, at Jurymændene, som komme fra sin
Livsgjerning, og igjen vende tilbage til den, ere mere uafhængige af al
425 Paavirkning fra oven end Dommeren, der altid har en vis Følelse af
Afhængighed af dem, som have ansat ham, kunne befordre ham, og kunne
bevise ham og de, med hvem han staar i Forbindelse, Gunstbevisninger,
Dommeren være længe nok uafsættelig, og selv om alt dette ikke er saa i mange
Tilfælde, tror Folket dog, at der er et Afhængighedsforhold til Stede, og de have
430 derfor ikke den Tillid til Statsdommere som til Jurymænd, og dette i
Særdeleshed ved Bevisspørgsmaalets Afgjørelse. Hertil kommer, at hvis der i
Juryen er nogen, som Vedkommende ikke har Tillid til, saa kan han udskyde
ham, og saaledes selv væsentlig bidrage til at give Retten en Sammensætning, paa
hvis Upartiskhed han kan stole. Noget lignende kan ikke finde Sted ved
435 Statsdommeren uden i ganske specielle Tilfælde.

Hvad jeg her har sagt om Juryens Fortrin er berettiget; det har vist sig i Praxis.
Men jeg gaar endnu videre og paastaar, at Juryen er absolut nødvendig, dersom
man vil have en god og retfærdig Kriminalproces. Naar man nemlig
440 efterhaanden har maattet løsbinde Domstolene fra alle Bevisregler, da man ikke
med dem kunde faa en kraftig og retfærdig Retspleie, kan man ikke overlade de
vigtigste Afgjørelser, der i Staten kunne falde for Individerne, til en Ret, som
ikke kan kontrolleres, - som dømmer efter moralske Beviser, selv med noksaa
mange Instanser. Naar man efter Indicier maa dømme om Skyld, og dette vil
445 altid finde Sted i større og mindre Omfang, da er det givet, at man maa skaffe en
Bevisførelse, der hviler paa et andet Grundlag end det nærværende, og som giver
de Garantier, Samfundet og Individet kan fordre; og da er Juryinstitutionen den
eneste, som kan overtage denne Gjerning.

450 Jeg vil tillade mig et Citat. Man har været tilbøielig til at beskylde dem, som
arbeide og tale for Jury i dette Land, for at gaa for meget efter udenlandske
Forfattere, og jeg vil derfor her paakalde en Autoritet, som man vel vil
indrømme er den største, som kan fremstilles af dem, der hører hjemme i vor
juridiske Verden. I 1849, da den danske Rigsdag behandlede Udkastet til den
455 nuværende danske Grundlov, var der Spørgsmaal om den Paragraf, som paabød
Juryens Indførelse. I den Debat, som da faldt, udtalte Ørsted sig om Sagen i

Almindelighed og med Hensyn til den Ordning, man helst burde træffe i Danmark. Jeg har derved ikke blot nævnt den første Jurist i den dansk-norske
460 Jurisprudents, men ogsaa en Mand, der ikke er mistænkt for radikale Tendenser, en Mand, som var konservativ i Ordets egentlige Forstand, og som ikke søgte for hurtig at fremme nye Institutioners Indførelse i sit Fædreland Danmark. Han siger: «Jeg er overbevist om, og har i mange Aar været overbevist om, at Juryinstitutionen er bygget paa en høist rigtig Grundtanke, nemlig at
465 Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om de Handlinger ere udøvede, der udgjøre en Forbrydelse, ere beviste eller ikke, saavel som de oplyste Omstændigheders Henførelse under et almindeligt Begreb mindre forudsætter Retsstudier, end en rigtig Dømmekraft, og at den sunde, men dog dannede Forstand, som med et uhildet og redeligt Blik betragte Forholdene, vil komme til det rigtigste Resultat.
470 Jeg er ligeledes overbevist om, at Juryindretningen, hvis den kan indføres paa en tilfredsstillende Maade, vil i høi Grad styrke Retsbevidstheden og vil bringe Loven og Rettens Udøvelse i nærmere Forhold til Livet end for nærværende Tid. »

475 Jeg siger ikke blot det samme, men jeg mener, at det er nødvendigt for at komme til et rigtigt Resultat, naar man ikke kan undlade at sløife Reglerne for Beviset i Lovbogen, og det kan man ikke; de ere allerede praktisk brudte, og det maatte saa gaa. Jeg behøver blot at nævne, at det er almindelig anerkjendt i de Lande, hvor Juryprocessen haves, at der for Juryen maa fremlægges det bedste evis, for
480 ogsaa her at faa det erkjendt. Da man skal opfordre Mænd, som under Ed skulle afgjøre Spørgsmaalet om Skyld eller ikke Skyld, til at erklære sig med en bindende Virkning i en særdeles vigtig Sag, saa siger det sig selv, at skal man erhverve en Kjendelse i den Retning, som det fra Anklagerens Side paastaaes, maa han lægge an paa at skaffe de bedste og paalideligste Beviser til Stede; -
485 skaffer man et middelbart Bevis, hvor et umiddelbart, et lettere, hvor et bedre kan føres, saa vækker det Mistanke om, at det ikke hænger saa rigtig sammen, og Anstrængelserne for at faa en Kjendelse for «Skyldig» ville derved være forfeilede. Paa lignende Maade forholder det sig, naar det gjælder Forsvaret; Juryens Tilbøielighed til at lægge Vægt paa Forsvaret vil staa i et nødvendigt
490 Forhold til Bevismidlernes Beskaffenhed. Det er derfor ikke blot en af Livet paatvungen Nødvendighed for de Lande, hvor Beviset fremlægges saaledes, men Lovgivningen er ogsaa skredet ind og har sagt, at saavidt dertil kan virkes ved Regler, skal det ogsaa ske. Derved fjernes alle disse lette Undersøgelser og Vidneførsler paa anden Haand, som nu indtage en saa stor og bred Plads i vor
495 Kriminalproces, og som have paadraget den en saa stærk Dadel, idet man i

Steden for at koncentrere det bedste under Bevisførelsen og faa en rolig Prøve og en bestemt Kjendelse, endog har bragt Forvirring i Steden for Klarhed, og oftere ikke har kunnet bringe noget Lys over det hele.

500

Og ikke mindst fuldkommen fremtræder Sagen, hvor der er Spørgsmaal om Bevisets Førelse. Det gjælder allerede fra selve Anklagen; man faar da en bestemt Anklage som Grundlag for den hele Forhandling; den anklagede har fra først af Kundskab om, hvad han beskyldes for; han overraskes ikke med noget, som ikke
505 paa Stedet kan imødegaaes; han kan forberede sig baade for at bringe Klarhed, Overensstemmelse og Sikkerhed i Sagen, og for at gjøre Forsvaret muligt i den Grad, hvori det bør kunne føres. Dertil er en præciseret Anklage af den allerhøieste Vigtighed, og denne er det, som Juryen gjør nødvendig. Men saadant er ikke nødvendigt for nærværende, og for nærværende benyttes heller
510 ikke Anklage paa den Maade; man kan ikke blot faa en Række Anklager efter hverandre, men Anklagerne ere ogsaa saa omfattende, at det ofte er aldeles umuligt for den sigtede at vide, hvad han egentlig har forbrudt sig i.

Dernæst vil Nødvendigheden af, at der er Alvor saavel i Anklagen fra det
515 offentlige Side, som Forsvaret, dersom ikke Juryen skal tage Parti for den anklagede, føre til, at der saa vidt muligt bliver en Parts Stilling mellem den anklagede og det offentlige, hvilket vil have Indflydelse paa Afgjørelsen, idet der bliver en lige Stilling, og Striden udfægtes under Tilsyn af en upartisk Dommer, medens Dommeren nu selv skal spille Hovedrollen og hævde sin Betragtning,
520 hvilket gjør, at han kan blive ensidig; - dette er en Erfaring, som enhver Jurist, der har deltaget i Kriminalsager, oftere har gjort. Dertil kommer, at denne Forhandling for de Edsvorne under Offentlighedens Øine bliver en Spore for alle; det medfører en Kontrol med alles Optræden, som intet kan erstatte; det bliver hvad England kalder en «ærlig Prøve» - det smukkeste Navn, som kan
525 gives en Kriminalproces, og jeg ønsker, at vor snart kunde forandres saaledes, at den fortjente det; den fortjener det ikke nu.

Allerede før har jeg berørt, at der mellem Bevisspørgsmaalets Afgjørelse og Kriminalprocessens øvrige Stadier er en vis Sammenhæng, og i saa Henseende
530 maa det som en Fordel for Juryen fremhæves, at den virker til korte Forhør, præciseret Anklage og en Indskrænkning af Anklagen til en rimelig og retlig Grændse, samt til Formindskelse af Appelsager og Indskrænkning af Appellen, fordi det faktiske finder sin endelige Afgjørelse for Juryretten; man kan altsaa blive af med denne gentagne Appel og derved tillige vinde væsentlige Goder.

Derhos slipper man det lange og brede inkvisitoriske Forhør, som har vakt størst Uvilje mod Inkquisitionssystemet i alle Lande, og ogsaa hos os. Endvidere har Juryprocessen en væsentlig Indflydelse paa underordnede Punkter i Kriminalloven, f. Ex. Arrestvæsenet; de lange Varetægtsarrester ere til Plage, og der er ført Anke mod dem; efter Juryen kan man lade Størsteparten af de sigtede fri mod Kaution. Dernæst har denne Procesform en gavnlig Indflydelse paa en af Dommerens vigtigste Gjerninger, nemlig Straffeudmaalingen; idet Dommeren ser gjengiven for sig Gjerninger, saavidt det er muligt ved Bevismidler, og idet Dommeren maa vaage over, at disse fremstilles paa bedste Maade, at det gode og rene holdes fast og det urene fjernes, dannes der ogsaa hos ham et bestemt Indtryk af, hvad den tiltalte egentlig har gjort sig skyldig i, med andre Ord, Maalet og Omfanget af hans Forbrydelse, og dette er et Grundlag, som Studium af Akter ikke kan maale sig med. Det slette ødelægger sig selv ved Juryprocessen paa Grund af dens Beskaffenhed.

Det er vel sagt idag, at det var et tvivlsomt Gode ved Jurybehandlingen, at den fremkalder juridiske Talenter. Det er første Gang, jeg har hørt betvivle, at det er godt, at Nationen faar udviklet Talenter i Retninger, som Samfundet evig og altid havde Brug for. Skal det være et Forsvar for den nærværende Inkvisitionsproces, at den kan betjenes af uduelige Jurister? Vi kunne ikke noksom ønske os dygtige Funktionærer i disse Henseender, det kan ikke negtes, og det er ogsaa erkjendt af Aall, at Forhandling for Jury væsentlig bidrager til at danne saadanne. Men Tingen har en større Vigtighed end den umiddelbare praktiske Nytte. En dygtig Dommerstand er Bærer af den levende Retsudvikling i Landet; ved Siden af, hvad der er skrevet i Loven, er det den, som udfylder, fortolker og levendegjør; - derved skabes hos os en Retstilstand, som, saavidt det kan forenes med vore Forhold, svarer til den engelske Common Law, det er det eneste, som kan bringe Enhed og Harmoni, Ro og Orden ind i Nationens Retsforhold, og med Hensyn til Sagførerene er Nyttens af deres Dygtighed klar, for det første, hvor det gjælder paa dette Felt at hævde Retten saaledes, at Retspleien opfylder sit Øiemed, og dernæst hvor det gjælder det retmæssige Forsvar, som enhver tiltalt har Krav paa, ikke blot for sig selv men for hele Samfundet, thi Samfundet har ikke mere at paase, at den skyldige bliver straffet, end at den mindre skyldige faar en mindre Straf, eller den uskyldige ingen Straf; sker der Feil i saa Henseende, saa rammer det ikke Samfundet mindre end den enkelte. Det var blot en gammel Slendrian, som havde bragt det til, at man strax var tilbøielig til at tage Parti mod den sigtede og tiltalte, og at man tror at være en god Statsborger, naar man gjør dette i Stedet for at se Sagen ogsaa fra det

Den Sag, her foreligger, er saa stor og frembyder saa mange Sider til Behandling, at det var forgjæves at søge endog i en hel Række af Foredrag at udhæve dem. Jeg har udhævet, hvad der fortrinsvis bør tages i Betragtning, hvad her handles om,

580 Bevisspørgsmaalets bedste Afgjørelse; jeg har søgt at vise, at man ved Juryen ikke gjør noget Overgreb; at blot tilvante Begreber gjør, at man derved tror at gaa ind paa det sande Dommergebet, og at Juryen er mere skikket til at løse Bevisspørgsmaalet end nogen Samling af Statsdommere kan være. Dernæst har jeg udtalt den Tro, at Juryen er en Nødvendighed for den, som har gjort sig ret

585 fortrolig med, at man ikke kan føre Kontrol med Dommernes subjektive Overbevisning, forsaavidt den angaar Afgjørelsen af Beviset; - den er det nu, og vil blive det endnu mere. Har nogen Lyst til at overlade en enkelt Mand eller Ret ukontrolleret Afgjørelse over Liv, Frihed, Ære og Gods, som Tilfældet er, naar man ikke har Jury? Det kan ikke være undgaaet nogens Opmærksomhed -

590 og skulde det heller ikke -, at jeg og mine politiske Venner have lagt megen Vægt paa Juryens Betydning i politisk Henseende; idet vi have overtydet os om, at den er et nødvendigt, vigtigt, betryggende, udmærket Led af den kriminelle Retspleie, have vi ogsaa fundet, at den i politisk Henseende er af høieste Rang. Dette kunde maaske være mindre nødvendigt at fremhæve, da det er den mest

595 erkjendte Side af Juryen. Det kan ikke være skjult for nogen, at der er en Forblindelse mellem den lovgivende Magt hos Folket og dets Deltagelse i Retspleiens Udøvelse; Magten var ufuldkommen, hvis der ikke var Myndighed til at paase Lovenes Udførelse i den Aand, hvori de ere givne; dette trænger let ind i Bevidstheden, men der er maaske noget, man ikke har gjort sig fortrolig

600 med, og det er Vigtigheden af at bygge alt, hvad der i væsentlig Grad kommer i Betragtning, paa Institutioner, og ikke overlade det til en enkelt Mand. Der er, naar man paa den ene Side vil arbeide mod et Aristokrati af hvilketsomhelst Slags, og paa den anden Side mod opløsende Tendenser, kun en Vei at gaa, nemlig gennem en Institution at bringe Jævnhed og Orden ind i Tingenes

605 Gang; Institutionen, som er et Indbegreb af Sædvaner, Regler, Ordninger, som virker stadig og inden sin Ramme, vil bære Udviklingen jævnt fremadskridende fra Slægt til Slægt og træde i Forbindelse med andre, som virke i samme eller andre Retninger, men hvormed Samvirken er nødvendig til Samfundets Udvikling.

Og en saadan Institution er Juryen; den tvinger Lovgivningen til at gaa i Sporet af Nationens Retsbevidsthed; ingen urimelig Kriminallov kan blive staaende, thi

Følgen vil være, at Juryen ikke vil gaa ind paa at kjende skyldig, og altsaa maa
615 Straffeloven forandres. Dette er en af Juryens bedste Sider, at den tvinger
Straffelovgivningen til at gaa i den almindelige Retsbevidstheds Spor. Men ikke
nok dermed; de Mænd, der fungere som Jurymænd, udgaa fra og vende tilbage
til Folket; de erhverve sig en Indsigt i det lovlige, faa en Følelse af solidarisk
Ansvar for Overholdelsen af Ret og Orden; de medtage en Lærdom, som virker
620 tilbage paa Livet i høieste Maade og alle de, som ere Vidner til deres
Forhandlinger, modtage et lignende Indtryk; derfor er denne Procesform en
Skole for Sands for Lovlighed og Orden; gennem Deltagelse i Retspleiens
væsentlige, fremragende og Opmærksomhed vækkende Momenter opgaar for
Nationen det sande Forhold mellem Frihed og Ret og mellem Frihed og
625 Nødvendighed; - hvad der udfordres for at Loven skal have Fremgang, - hvad
Agtelse man maa have for Statsfunktionærerne, hvad Respekt der maa vises
Individet i alle Retninger, opgaar ikke for nogen, før man faar Retspleien lagt i
Folkets Haand, og faar den til at foregaa for dets Øine.

630 Juryen er paa engang den mest konservative og den mest liberale Institution,
man kan opstille, og derfor er jeg overbevist om, at, idet jeg stemmer for Juryen,
bestræber jeg mig for at indføre et af de vigtigste Samfundsbaand. Denne
Betragtning gjør sig med Styrke gjældende hos os i en Tid, da man klager over, at
de gamle Samfundsbaand ere saa løse, at de næsten ikke sammenholde, hvad de
635 skulde binde sammen.

Man har i denne Sag talt meget om Erfaring; vi have for lidet Erfaring, siges der,
og paa Erfaringen lægges al Vægt. Det maa da være mig tilladt at tale lidt om,
hvad Erfaring man har om jurysagen. Man kan se hen til andre Lande; - alle
640 mere fremskredne Folk have tilegnet sig denne Institution saa snart det var
muligt, og det ikke i en forbigangen Tid, da Anskuelser, som kunde have
overlevet sig selv, vare herskende, men i den nyeste Tid, og i Medfør af den
Udvikling, i hvis Midte vi selv staa. Et Par hundrede Millioner af
Kulturnationerne i Verden, af de toneangivende Folk, have indført den, og ville
645 ikke for nogen Pris slippe den; alle reaktionære Kræfter have været satte i
Bevægelse i flere af disse Lande for at afskaffe den, men det er mislykkedes; og
naar man paa den ene Side blot har en Talen om, at der kunde være det og det at
sige paa Institutionen, uden at gaa ind paa dens Væsen og vise, at den er
forkastelig i sig selv, og man ikke har andet at paaberaabe sig, end at Erfaring
650 kunde komme til at vise, at man ikke altid har truffet det rette, saa svinder en
saadan Argumentation aldeles ved Siden af den store Kjendsgjerning, som jeg

har paaberaabt mig; - vil nogen underkjende Vægten af det Argument, at alle Verdens store Nationer have antaget den, efter at de først have havt
655 Procesformer og Ret i alt væsentligt stemmende med vore, og det endog bedre gennemførte end de, vi for Tiden benytte? Man har talt som om det i disse Lande gik saa barbarisk til, men det er ikke saa; idet man i den sidste Tid gik over til Juryen, gik man ikke pludselig over til den fra Inkquisitionssystemet, men gennem kollegiale Retter med i al Fald for en stor Del mundtlig Behandling;
660 men dette var ikke nok, og man gik derfor videre.

Og ved Siden af denne Kjendsgjerning sætter jeg den anden, som har sin store Betydning, som vel Norges Storting ogsaa vil indrømme den, og det er Videnskabens Behandling af Sagen gennem lange Aarrækker og ved de største
665 Videnskabsmænd, med hvem ingen af dem, som her have talt, kunne maale sig; - de have redet ud for Publikum de mange og stærke Grunde, hvorpaa Reformen er bygget, og som ogsaa have vundet mere og mere Terræn Aar for Aar, trods al Modstand.

Idet jeg saaledes erklærer mig aabent for at høre til dem, der lægge den største Vægt paa Institutionens Indførelse, kan jeg ikke andet end finde, at alle Grunde, som Aall har benyttet under Sagens Behandling, lidet formaa i mine Øine at svække Sagen. Der er - for at tale om disse Argumenter i Almindelighed - ikke fremkommet et eneste nyt; de høre alle til den Kategori, der med Rette kaldes
675 «forslidte», og der er derhos ikke et af dem uden at det har været fremsat i den Diskussion - den saakaldte almindelige Diskussion, som Aall mente, vi havde havt nok af; har man det, saa har man ogsaa havt nok af Aalls Argumenter, som fra først til sidst ere berørte der.

Aall begyndte med en Sammenligning af Jurysystemet med vor nuværende Procesform; jeg vil ikke indlade mig i nogen vidtløftig Kritik over den; han har allerede paavist og godtgjort, hvorfor han anser Juryen nødvendig, og han kan altsaa spare sig det Arbejde. Det er erkjendt af alle, at vor nuværende Retspleie har stor Brøst ved den unaturlige Sammenhoben af Roller, Forundersøgelsens
685 Vidtløftighed, Forsvarets sildige Indtræden, og det Ufuldkomne i Bevismidlernes Samling, der, som Aall rigtig bemærkede, gjør, at man ikke har Betryggelse nok med Hensyn til Protokollen; naar man erindrer dette, ville nok alle erkjende, at det nærværende Systems Brøst ere mange, men ingen skal kunne paavise, hvorledes disse Brøst kunne fjernes. Det er vel sagt, at dette ikke er
690 vanskeligt, men jeg har ikke hørt nogen forklare, hvorledes det skulde gaa til, og

allermindst er det forklaret i den kongelige Proposition, hvorfor heller ingen har ment, at de kunne fjernes ved den Lov. At vi have faaet Forslag til en Lov paa 300 Paragrafer, som ingen har vovet at optage, viser, at det blot er Mundsveir at
695 sige, vi kunne ordne det nærværende saaledes, at det vil tilfredsstille alle rimelige Fordringer; skulde da Regjeringen, naar den havde saa stærk Opfordring til at levere det bedste, ikke kunne præstere andet, dersom der var andet at komme med?

700 Aall har dog under sin Debat benyttet et Argument, - det bedste for det bestaaende, - som jeg vil opholde mig lidt ved. Han sagde, at man ikke har hørt, at ved vort System nogen uskyldig er dømt. Det er ikke let for os at vide, naar en uskyldig er dømt, fordi det hele er saa indhyllet i Hemmelighed, at de færreste vide, hvad der passerer i Retterne; - jeg har selv deltaget i saadanne Sagers
705 Behandling, jeg er overbevist om, at der finder mange Misligheder Sted inden vor Retspleie, jeg vil ikke gaa ind paa Personligheder, men det stemmer med min egen Erfaring og med manges, som jeg har omhandlet dette Spørgsmaal med, og som selv ere Jurister. Det er imidlertid ikke nok, at ingen uskyldig dømmes, men man maa ogsaa se til, at ingen skyldige gaa fri, og der er det, at Juryen har en sær
710 Styrke, den sande Skyld rammes af den fremfor af Statsdommere, som skulle afgjøre Beviset. Jeg vil endnu en Gang paaberaabe mig Ørsted, som siger: «Jeg tror, at Lovene kunne faa mere Virksomhed, og at færre vilde blive frifundne, saafremt vi havde Juryer, og det er vist, at den nærværende Behandling, og navnlig at Sagen gaar igjennem flere Instanser, har til Følge, at man belemrer
715 Sagerne med en stor Masse Oplysninger, som vedkommende Dommer maaske ikke selv tror at være af virkelig Værd, men som han tror, at det høiere Tribunal, hvortil Sagen maatte komme, vilde savne, og derfor anvender stor Tid og Kræfter paa samme Oplysningers Indhentelse, det er saaledes fra flere Sider, at jeg tror, at Straffelovens Virksomhed vilde kunne vinde ved en saadan
720 Indretning, ligesom jeg ogsaa tror, at den kunde have en overmaade velgjørende Indflydelse paa Folkestemningen og vække Sansen for Ret og Orden.»

Det har vist sig overalt, hvor Jury er indført, at en kraftigere Repression mod Eiendomsindgreb har fundet Sted, fordi de udlærte Forbrydere paa mange
725 Maader kunne undgaa Rettens Klør, naar der er Statsdommere, og især efter det gamle System, men de undgaa ikke Juryens skarpe Blik. Uden derfor her at ville indlade mig paa en nærmere Sammenligning mellem det ældre og Jurysystemets Virkning, maa jeg sige, at Jurysystemet har et stort Fortrin deri, at færre skyldige gaa fri; paa den anden Side er Uskyldigheden ikke mere udsat end ved vore

nuværende Domstole. Det skulde tværtom være besynderligt, om dette store Apparat førte større Feil med sig end det andet; alt maatte da være forfeilet, thi har Dommeren fattet Mistanke, kan han kassere Kjendelsen og forelægge Sagen for en ny Jury, udsætte den til en ny Session. Der maatte næsten en utænklig Række af Feil til, og desuden er dette kun, hvad der rammer alt menneskeligt, at det ikke er fuldkomment, med Hensyn til Graden af Fuldkommenhed staar Juryen over alt andet, man kan opstille.

Aall har anbefalet den Maner, at man nu kan tage Beviset, om man finder et Vidne luntende paa en Vei, eller en Lensmand faar fat i ham; men er det den bedste Maade at samle Beviser paa, snart her, snart der, og saa alt sammenlappes til en retfærdig Dom? Det er netop den største Nødvendighed at koncentrere alle Beviser saaledes, at den muligst rigtige Gjengivelse af Handlingen kan finde Sted og det Totalindtryk gjøre sig gjældende, som er det væsentligste saavel for Statsdommeren som for Jurymændene. Man kan umulig opfatte Bevisets Stilling paa en skjævere og urigtigere Maade end ved at sige, det er saa bekvemt for alle at tage et Vidne, hvor man finder det, at derfor skulle de vigtigere Hensyn vige. Aall vil blandt det gamle skjæve Systems Tilhængere vel neppe faa mange med sig heri.

Det antydedes videre af Aall, at man i Stedet for den Kontrol, som Juryen giver, skulde have faste Lagrettesmænd, men da dette Forslag ikke blev optrukket i bestemte Omrids, dersom det ellers skal betragtes som Forslag, kan jeg vanskelig ytre mig derover; er det blot en Udvidelse af Lagrettesinstitutionen, saa har det intet at sige; er Hensigten at udvikle en Domsform, saa er dette en total Forvexling af, hvad der handles om, naar man taler om Dommerfunktioner og Bevisspørgsmaalet. Det gaar an at kræve den i Livet dannede Mand til at afgjøre faktiske Spørgsmaal, men man kan ikke forlange, han skal være Dommer i retlig Henseende ogsaa, og udvider man Institutionen, forlanger man af Mænd med blot Livserfaring, at de skulle afgjøre retlige Spørgsmaal paa lige Fod med faktisk dannede Jurister. Den Fordring kan ikke stilles, og den er frafaldt forlængst i alle andre Lande. Jurymændene have blot med det faktiske at gjøre; det berører kun Loven, forsaavidt den i sig har optaget Fakta som nødvendige for at Skyld skal være til Stede, medens man af en Meddomsmand kræver al Juristens Kundskab; ellers vilde han blive blot en Maskine, som sagde, hvad Dommeren sagde, og det blev blot et Skuespil uden Nytte.

Jeg vil nu gaa over til Aalls Hovedargumenter. En af Hovedindvendingerne var

770 den, at ikke Udkastet, som det foreligger, har lagt an paa Benyttelsen af Special-Jury, og Aall nævnte specielt Bankerottifælde. Dette er intet nyt; den Side af Sagen har været diskuteret ved denne Lovs Affattelse og ved alle Kontinental-Juryloves Affattelse, men Aall kan ikke opvise noget Exempel paa, at man paa Kontinentet har indtaget SpecialJury, og i England er det kun i civile Sager, man
775 har udbredt og vigtig Brug for SpecialJuryer.

Jeg maa bede om Overbærelse, fordi jeg endnu en Stund maa lægge Beslag paa Thingets Tid, og det saa meget mere, som jeg paa Grund af min
Helbredstilstand i Dag maa give Afkald paa at gaa saaledes ind paa Sagen, som
780 jeg kunde ønske, og dens store Betydning kræver; men jeg anser det for min ubetingede Pligt til det yderste at gjøre mit til, at denne Sag kan fremstilles i sit rette Lys, ikke alene paa Grund af dens store Vigtighed i og for sig, men ogsaa fordi jeg som Medlem af Kommissionen og Komiteen har en særlig Opfordring dertil.

785 Jeg standsede i Formiddag ved det Punkt i Amtmand Aalls Foredrag, hvor han anker over den formentlige Mangel i Komiteindstillingen, at den ikke aabner Adgang til Special-Jury, men jeg vil med Hensyn hertil gjøre opmærksom paa, at ingen af de kontinentielle Lovgivninger, i al Fald ikke af de senere, holdt paa
790 Special-Juryer, og at ogsaa i England Benyttelsen af Special-Juryer i kriminelle Sager er bleven aflægd, hvorimod den dersteds endnu i civile Sager bliver meget brugt. Aall har sagt, at den navnlig anvendtes i Regnskabssager, især Bankerotsager, men dette viser netop Rigtigheden af hans Paastand om, at det fornemmelig er paa Civilrettens og ikke saa meget paa Kriminalrettens Gebet, at
795 Special-Juryen kommer til Anvendelse. Man har i England fundet det tilstrækkeligt, at i slige Sager sagkyndige Fagmænd tilkaldes som Vidner, medens Special-Juryen i Kriminal-Sager sjelden benyttes, og det er et Faktum, som kan konstateres paa forskellige Maader, at Special-Juryen i England er ilde seet. Jeg benægter saaledes, at der fra denne formentlige Mangel kan hentes nogen Grund
800 for Sagens Udsættelse, og det saa meget mindre som det, hvis der skulde vise sig at være Trang for Haanden til Special-Juryer, var en overmaade let Sag at tilfredsstille denne ved senere Tilføjninger til Institutionen.

Jeg er fuldstændig enig med Aall i, at en af Sagens Hovedpunkter er at
805 bestemme Omfanget af de Sager, som skulle forhandles for Jury, men heller ikke i dette Punkt har Aall sagt noget nyt. Der er faa Materier, som har beskæftiget Almenheden saaledes som denne, men af de Punkter i den, som mest have været

Gjenstand for Diskussion, er netop Spørgsmaalet om, i hvilket Omfang
810 Jurybehandling skal finde Sted. Fra det første Øieblik Jurysagen blev gjort til
Gjenstand for Drøftelse i Pressen, er netop dette Punkt særdeles omhyggelig
bleven behandlet ikke en, men flere Gange. Naar derfor Aall erkjender, at Sagen
i sin Almindelighed er uddebatteret, da maa denne Tilstaaelse sandelig ogsaa
gjælde dette specielle Punkt. De forskjellige afvigende Anskuelser, som i denne
815 Henseende have gjort sig gjældende, ere tilbørligen blevne drøftede af
Komiteen, og naar Sagen derefter er passeret gennem Odelstinget, kan dette
ikke underlægges nogen anden Grund end den, at Odelstinget har delt
Komiteens Anskuelser i dette Punkt. Og for disse Anskuelser taler ogsaa meget
stærke Grunde. Ved nøiere Undersøgelse vil man finde, at det baade for
820 Samfundets og Individets Skyld er rettest at afgjøre Spørgsmaalet om, hvilke
Sager skulle lægges ind under Juryen, mere efter Sagernes Beskaffenhed end efter
Straffens Størrelse. Naar Forbrydelsen er af den Beskaffenhed, at Skyldighed i
den har afgjørende Indflydelse paa Vedkommendes Stilling, naar det, at være
overbevist om en saadan Skyld, bringer Vedkommende halvt ud af Samfundet, i
825 al Fald saadanne som Anskuelserne nu ere, da er der den fuldeste Føie til at
bruge den mest betryggende Domsform. Dette er ogsaa erkjendt i Juryens
Fædreland, England, og ligesaa i andre Lande, og naar det ikke overalt er
gjennemført i den Grad, som Præmisserne skulde tilsige, da har dette sin Grund
i Omstændigheder, der ligge uden for selve Sagen, nærmest i politiske Grunde.

830

Aall har paaberaabt sig den franske og flere tyske Kriminalprocesser, der ere
mere eller mindre heldige Afbildninger af den franske Lovgivning, men man
maa se hen til, under hvilke Omstændigheder disse Lovgivninger bleve til. De
fremtraadte som tvungne Koncessioner fra Magthaverne til Landets Indvaanere
835 i Aarene fra 1848 til 1851, og som Følge deraf gjordes Koncessionerne saa ringe
som muligt; man indskrænkede Jurybehandlingen til de største Sager, væsentlig
Spektakelsager. Naar man vil trække Sammenligninger, da maa man gaa mere
omhyggelig til Værks end Aall har gjort. Hos os vil man, efter den nu vedtagne
Lov, faa Jurybehandling i de største Sager og i alle Tyvssager og forøvrigt
840 Procedure efter det gamle System; men ikke saaledes i de af Aall citerede Lande;
man finder ikke der for de Sager, der ikke jurymæssigen behandles, Procesarter
af den Beskaffenhed som vor nuværende, men derimod mundtlig og offentlig
Behandling for Kollegialretter, og Antallet af de Sager, som behandles for disse,
er overmaade stort, da det omfatter alle, undtagen de enkelte Politisager.

845

Men nu er det ubestrideligt, at Kollegialretter, ihvorvel de ikke kunne maale sig

med Jury, dog frembyde langt større og væsentlige Garantier fremfor den Procesmaade, som i nærværende Lov er bestemt for Sager, der ere undtagne fra Jurybehandling. Vil man derfor trække Sammenligninger, maa man for de undtagne Sager anordne offentlig og mundtlig Behandling af Kollegialretter, men da ville i Sandhed de økonomiske Hensyn, som Aall har gjort gjældende, vende sig mod ham med stor Styrke; thi disse Kollegialretter ere i Udlandet stærkt besatte, mindst med 5 Assessorer. Men selv om man hos os vilde blive staaende ved 3, behøver jeg blot at henvise til Justitsdepartementets Foredrag af 1859 for at godtgjøre, at Omkostningerne vilde blive større end ved Jurybehandling. Der er meget, som kunde synes at tale for at undtage 1ste og 2den Gangs Tyvssager og lægge dem til Kollegialretter, men jeg kan ikke være enig i Tanken, thi ligesom de ikke ville vise sig saa fullkomne og betryggende ved Bevisets og Retsspørgsmaalets Afgjørelse som Juryen, ville de heller ikke i samme Grad nyde Folkets Tillid, og Folket har heri paatagelig en god Grund for sig, da der er en himmelvid Forskjel mellem dem, idet Kollegialdommerne ansættes af Staten og Staten ogsaa optræder som Anklager. Selv om der derfor ikke er ond Vilje til Stede, vil Mistanke ikke kunne undgaaes, og er den en Gang vakt, vil den aldrig kunne bortryddes. Men er Tilliden ikke til Stede, da vil man borttage et væsentligt Element for Retspleien, og denne vil tabe overordentlig i Virksomhed.

Dertil kommer, at man vil faa faste Dommere og ikke tilfældige Jurymænd, hvilket vil medføre alle de tidligere skildrede Ulemper, et Præcedenssystem og en inkontrollabel Magt, der raader over Individernes dyrebareste Rettigheder. Ved Appel udrettes nemlig intet, thi naar først det moralske Bevis er indført, tilsteder dette ingen senere Prøvelse af Beviset eller Verdiktet. Derimod indeholder jursystemet, saaledes som det i denne Lov er fremstillet, selv for de rene Retspunkters Vedkommende, en langt bedre Løsning. Thi man har til første Behandling ypperlig sammensatte Kollegialretter, hvis Medlemmer nødvendigvis maa være Folk med usædvanlig Dygtighed, og dernæst kan disse Domstoles Afgjørelse bringes ind for Høiesteret som en Kassationsret. Og er der Tale om Incidenspunkter, da har man den Udvei, at Kollegialretten, forsaavidt noget maatte befindes forfeilet, kan forelægge Sagen for en ny Jury ved næste Kredsret, saa det næsten ikke er menneskeligt tænkeligt, at Misbrug kan finde Sted - at baade Dommere og Jury i saadan Grad skulde forsømme sig. Denne Efterprøve er ogsaa mere betryggende ved Jurybehandling end ellers. Hvorledes skal vel Høiesteret kunne komme til en saa klar og bestemt Kundskab om Faktum som disse tre Mænd, der have deltaget i Forhandlingerne, ledet

Bevisførelsen og maaske ere spurgte tilraads af Jurymændene om, hvorledes Forbrydelsens Kjendemerker rettest er at forstaa i et givet Tilfælde?

890 Aall har i samme Forbindelse bemærket, at man ikke i denne Sag maa se hen til England, fordi Juryen der indtager en eiendommelig Stilling, men jeg paastaaer, at man netop her skal have England for Øie, fordi det engelske System er et Produkt af 700 Aars Erfaring. I alle de Sager, der have mest Indflydelse paa Borgernes Ve og Vel, maa den mest betryggende Behandling anvendes, og
895 ihvorvel der maa trækkes en Grændse, bør Jurybehandlingen dog ikke indskrænkes til altfor faa Sager, fordi den derved taber sin Karakter af Strafferetspleiens almindelige Form. Dette fremgaaer upaatvivlelig som det rette af den sande Opfatning af Samfundets Opgave ligeoverfor Individerne.

900 Der er henpeget paa, at man i England har foretaget Indskrænkninger i Omfanget af de Sager, som behandles af Jury, men disse Indskrænkninger ere saa ubetydelige, at de ikke kunne komme i væsentlig Betragtning - de omfatte kun unge Forbrydere og Tyvssager, hvor det stjaalne ikke har en større Værdi end 5 Shilling, og andre meget ringe Sager, hvor man har en egen Tilstaaelse, og
905 Kredsdommeren finder, at Jurybehandling kan undværes. Men det maa vel mærkes, at i alle disse Sager har Anklagede Ret til, om han vil, at provocere til Jury, hvortil kommer, at de Former, hvorunder Retspleien uden Jury finder Sted, ere ganske anderledes og mere betryggende, end hos os vil blive Tilfældet. De paadømmes af Kollegialretter, der beklædes af de dygtigste Dommere, og
910 efter en Retsbehandling, der har et stærkt Fællesskab med Juryen.

Trods de store Omkostninger, som Jurybehandlingen i England medfører, har man bibeholdt den i dens gamle Udstrækning, saaledes at den omfatter alle vigtigere Kriminalssager paa faa Undtagelser nær. Vistnok er det sandt, at
915 England er et stort, rigt og stærkt Samfund, men man kan ligesaa gjerne tage Exemplet fra Skotland, der med Hensyn til naturlige Forhold saa meget nærmer sig vort eget Land. Man har her talt saa meget om Økonomi og Sindighed, men ogsaa i denne Henseende passer Exemplet, thi jeg tror ikke, at der lettelig træffes et mere sindigt og økonomisk Folk end det skotske. Ifølge den skotske
920 Lovgivning skal alle Tyvssager med Undtagelse af de allermindste bringes ind for Juryen, saa at der i Aaret 1849 for de skotske Sheriffretter behandledes 772 Sager angaaende simpelt Tyveri og 320 Sager angaaende Indbrudstyveri.

I Danmark foreslog Justitsministeren, at alle Forbrydelser, der ikke drog mindst

2 Aars Strafarbeide efter sig, ikke skulde behandles ved Jury, men for de almindelige Retter, men for det første siger Ministeren, at han har været i stor Tvivl, om det ikke burde afgjøres efter Sagens Beskaffenhed hellere end efter Straffens Størrelse, men at han var standset ved den nævnte Grændse, fordi han
930 ikke efter den danske Lovgivnings nuværende Beskaffenhed indsaar nogen anden Maade at indrette sig paa, og for det andet har det Udvalg af de dygtigste Jurister, som senest har haft Sagen til Behandling, og som med Hensyn til juridisk Dygtighed kan forsvare sin Plads hvor som helst, erklæret sig enig med Ministeren, men bemærket, at Grændsen bør sættes ned til 6 Maaneder, hvis
935 Juryen skal indtage den Plads, som er nødvendig for Samfundets Skyld, og under ligger den Erkjendelse hos begge, at en saadan Afgjørelsesgrund er valgt, kun fordi den danske Lovgivning er saa som den er. Han antager saaledes, at den eneste rette Inddelingsgrund er Sagens Beskaffenhed, ikke Straffens Størrelse.

940 Vistnok har Munch-Ræder, der har ubestridelige Fortjenester af denne Sags Fremgang i vort Land, antydnet, at Jurybehandling kun burde finde Sted i meget faa Sager, endnu færre end af Aall antaget, men man maa tage Hensyn til, hvorledes Sagens Stilling var, den Gang denne Mening blev udtalt. Det var paa en Tid, da det næsten blev anseet for en Fornærmelse mod Landet og den
945 juridiske Stand at tale om Juryens Indførelse, og det var derfor ganske naturligt, at Munch-Ræder, der visselig var en oprigtig Ven af Institutionen, antog, at den retteste Vei til at bane juryen Indgang, var at indskrænke dens Anvendelse til et lidet Antal Sager, for derved at fjerne mange af de praktiske Indvendinger, som man reiste mod den. Hvis derfor denne Mands Mening skulde tillægges nogen
950 Vægt, maatte den samme Mand være iblandt os her og erklære, at han fremdeles vedstod sin Mening.

Dernæst vil jeg gjøre opmærksom paa, at man allerede har stillet en Anmodning til Regjeringen om at tage under Overveielse, hvorvidt der ikke maatte være
955 Anledning til at indskrænke Tyvsbegrebet ved at undtage derfra Bemægtigelsen af Gjenstande af en ubetydelig Værdi. Hvis en saadan Lov kommer i Stand, og det kan den endnu forinden denne Lov er traadt i Kraft, vil det have til Følge, at Antallet af 1ste Gangs Tyvssager væsentlig vil blive indskrænket, ja saa betydelig, at endog et enkelt Medlem af Kommissionen, hvis Mening har en sær Vægt, har
960 paastaaet, at hvis Grændsen sættes ved 5 Lod Sølv, ville mere end i 100 Tyvssager udgaa. Aall har rigtignok erklæret ikke at kunne dele den Mening, at man skulde udsondre Sagerne efter Værdien af det stjaalne, men dette Spørgsmaal ønsker jeg ikke nu at debattere; jeg kan i saa Henseende henholde mig til, hvad Komiteen

965 har anført, hvilket ikke hidtil har mødt nogen Indvending. Jeg tror ogsaa, at de
Grunde, som der ere anførte, staa ved Magt og det saa meget mere som Sagernes
Udsondring efter Gjenstandenes Værdi er et fælles Træk i flere Landes
Lovgivning, idet i England, flere tyske Stater og Sverige de mindre
Eiendomsindgreb ere undtagne fra Tyvsbegrebet. Der er saaledes al menneskelig
970 Sandsynlighed for, at Antallet af Tyvssager, inden denne Lov træder i Kraft, vil
være sunket betydeligt ned.

Der er dernæst talt adskilligt i denne Debat om de store Byrder, som Loven vil
medføre for Jurymænd og Vidner; dette er rigtignok ikke bleven meget
975 akcentueret af Aall, men det er dog taget med, og jeg vil derfor knytte nogle
Bemærkninger til det. Hvad Vidnerne angaar, saa tror jeg, at den Betaling, som
for dem er fastsat, er tilstrækkelig, men hvis ikke saa er Tilfældet, er det i al Fald
en simpel Sag at rette derpaa; man kan forhøje den, uden at Budgettet derved i
nogen væsentlig Grad bliver trykket. Og hvad Jurymændene angaar, vil jeg bede
980 bemærket, at disse i de to Aar, de forrette som Edsvorne, blive fri for
Lagrettestjenesten, der sandelig ikke har været saa let, da den ofte kalder
vedkommende bort fra deres Hjem paa en ubeleilig Tid, ligesom det heller ikke
er sagt, at Lagrettesmændenes Reiser ere saa korte; paa Landet er dette
ingenlunde Tilfældet. Naar de derfor erholde Godtgjørelse og blive fri for
985 Lagrettestjenesten, ville Byrderne ikke blive saa farlig store.

Men, siger man, vi have allerede Ombud nok! Lad være, men jeg mener, at man
uden Skade kan formindske Antallet af de nuværende, da der er flere, der ikke
ere nødvendige; ikke saaledes at forstaa, at man skulde oprette faste Ombud,
990 men det Apparat, som for Tiden benyttes i Kommunerne er altfor storartet;
man kan visselig uden Skade forene de fleste af de talrige Ombud i den ene store
Korporation, Kommunebestyrelsen, med dens talrige Formænd og
Repræsentanter. Jeg tror forøvrigt ikke, at Klagerne over Ombudsbyrderne ere
saa alvorligt mente, - nei, men det er saa rasende fornemt at være gaaet træt i det
995 offentliges Tjeneste, og hvis de Herrer, der beklage sig saameget, blot vilde
behage at aftræde, var der nok af Eftermænd, der vilde melde sig.

Naar man klager over Utilstrækkeligheden af den Godtgjørelse, som er tilstaaet
Vidnerne, er ogsaa denne Klage lidet berettiget; thi heller ikke for Vidnerne vil
1000 Loven medføre synderlig forøgede Byrder. De ville undertiden faa længere
Reiser, - det er klart, men i Regelen ville de alligevel ikke være værre farne, da de i
Almindelighed slippe med et Retsmøde, medens de under vart nuværende

Processystemen maa afgive Møde flere Gange. Dette er noget, som ligger i
1005 Tingenes Natur. Netop den Omstændighed, at man sanker op Oplysningerne
stykkevis, i Husmandsstuer og paa Landeveie, gjør, at Vidnet No. 1 maa
indkaldes igjen, naar Vidnet No. 2 har afgivet sin Forklaring - Sessionerne ere
flere, og Vidnerne maa oftere møde frem. Det forekommer mig høist
besynderligt, at Aall, som nu i 20 Aar har været Storthingsmand, ikke har
1010 foreslaaet Godtgjørelse til de stakkels Vidner, da det netop er paa denne Side af
Sagen, Aall nu har lagt mest Vægt. Jeg tænkte, at forinden man gik videre end
foreslaaet, burde man have Erfaring for sig.

Dernæst siger man, at Folket hos os er saa bevægeligt, at det vil blive vanskeligt at
1015 faa Vidnerne til Stede til den berammede Tid; men jeg tror, at det vil blive
lettere at skaffe Vidnerne til Stede end tidligere, fordi Sessionerne er fast
berammede, saa at Varslet kan gives meget længere. Hidtil havde man ogsaa
hjulpet sig ret godt uden Udsættelser, trods Reiser, Fiskerier og Sæterbesøg, og
jeg tror at dette ikke skal forvolde større Vanskeligheder for Eftertiden. Et er
1020 vist, at vort Folks Bevægelighed ikke kan sammenlignes med den Bevægelighed,
som finder Sted i andre Lande, hvor Juryen er indført, f. Ex. England; thi
sammenlignet med det engelske Folk er vort Folk fastgroet til Flekken. Det
falder derfor overmaade løierligt at høre saadanne Argumenter; skulde disse
indeholde nogen begrundet Indvending, kunde vi ligesaa gjerne med det samme
1025 renuncere paa ethvert fuldkomnere Retsvæsen, thi de ramme med lige Styrke
Kollegialsystemet.

Jeg har tidligere udtalt mig om, hvor vigtigt det er for at ramme de skyldige og
bringe Skyldspørgsmaalet til Evidens, at Beviset koncentrerer, saa at det kan
1030 virke mere ved sin Kvalitet end ved sin Kvantitet, og det er saa langt fra at der
kan tales om Løshed, at det giver Beviset sin største Styrke, og tilsteder en saadan
Udbyttelse af Bevismidler som intet andet System. Det samler for Betragtningen
paa engang alle Bevisligheder og lader dem modtages i et Totalindtryk. Hvad vil
Følgen blive af denne Samvirken mellem Dommeren og Juryen? At der ikke vil
1035 blive nogen Slaphed hos Juryen eller Seen gennem Fingre hos Dommeren.
Dommeren vil indtage en upartisk Stilling, staa som en sand Repræsentant for
de stridende Parter, som en Ven ved Siden af Juryen - der vil mellem ham og
Juryen ikke blive Opposition, men en Samvirken fra først til sidst, som vil
frembringe de skønneste Resultater og samtidig hæve baade Dommeren og
1040 Juryen.

Hvad Overslagene angaar, saa er der heller ikke mod dem anbragt nye Argumenter; og de, som ere anførte, ere af den Beskaffenhed, at de ikke kunne
1045 finde sin Løsning uden gennem Erfaring. Om man udsætter Sagen til næste Storthing, ville de samme Meninger ligefuldt staa mod hinanden; der kan komme en stærk Trumf mere i en Retning og en anden i en anden Retning, og nye Forslag ville altid fremkomme, saalænge Sagen ikke er afgjort. Naar Aall har anerkjendt Principet til en vis Grad, da ville alle de andre Argumenter
1050 tilsammen kun have en ringe Vægt.

Der er fra et andet Hold fremkommet Indvendinger mod Komiteens Indstilling i det enkelte, saaledes med Hensyn til Examination af den sigtede, Undtagelser fra Vidnepligt og Vidnernes Edfæstelse. Odelstinget har nu fattet Beslutning
1055 om disse Punkter; de fremførte Argumenter ere endnu i frisk Minde.

Der er et Argument, som jeg nærmere vil undersøge. Det er fremhævet som et Tilbageskridt, at man har bestemt Dom uden Jury, hvor der forelaa en egen Tilstaaelse. Med Hensyn hertil skal jeg oplyse, at det Kapitel, som handler
1060 herom, skriver sig fra Hother Hage og er forfattet af Statsraad Stang. Hvad Sagen selv angaar, da kan man ikke med Sandhed kalde dette et Tilbageskridt, thi det vil sees, at hvis det gjaldt Strafarbeide, da skulde Udsættelse tages i Sagen og Afskrift sendes til den anklagede, for at denne kunde overveie, om han vilde vedstaa sin Tilstaaelse eller ikke, idet han samtidig gjordes opmærksom paa
1065 Konsekvenserne. Hvis han vedstod Tilstaaelsen, da oversendtes Sagen til Overretten, hvor man havde den dobbelte Betyggelse, at han ikke dømtes af den samme Dommer, som havde optaget Forhøret, og ikke af en Dommer, men af flere, og hvis man vilde lægge nogen Vægt paa Anklagedes personlige Tilstedeværelse, da var intet i Veien for, at denne, om han vilde, førtes frem for
1070 Overretten. Hvor saaledes Tilstaaelsen var afgivet i den mest betryggende Form, havde man troet at kunne gaa saa vidt, som her er skeet, for ikke at bebyrde Retten med unyttig Vidtløftighed. Saaledes er det ogsaa i England, hvor Tiltalte i simple Tyvssager, naar der haves egen Tilstaaelse, dømmes af Fredsdommeren, dog at Tiltalte kan provocere til Jury. Hertil kommer ogsaa den forskjellige
1075 Stilling, hvori den sigtede nu efter den gamle Lov befinder sig. Man vil ikke længere lægge an paa at fravriste ham eller afpresse ham hans Tilstaaelse, paa at overvælde ham, saa han taber sin Besindighed og Selvbeherskelse; nu er Tilstaaelsen en fri Sag. Jeg tror derfor, at den Indretning, man har truffet, vel lader sig forsvare, og skal der vise sig Ulemper, da kan man give den sigtede
1080 Adgang til at provocere til Jury. Jeg tror imidlertid ikke, at der med de opstillede

Garantier vil være nogen Fare.

Der er endvidere fremført en Anke, hvorved man har seet bort fra de
1085 Omstændigheder, hvori man er stillet, og som derfor ikke rammer Loven,
nemlig at Offentlighed og Mundtlighed ikke er gennemført ogsaa ved
Justitssager af anden Rang. Jeg vil her bemærke, at to Medlemmer af
Kommissionen, nemlig Stang og Dunker, have anseet dette for den eneste rette
Maade, hvorpaa man kan indføre det nye System, nemlig naar man, som det
1090 ligger i vor Nationalkarakter, gaar forsigtig til Værks. Jeg har paa Sagens
daværende Stadium ladet mig bestemme heraf, og jeg tror, det skal erkjendes, at
de to nævnte Kommissions-Medlemmer ere Mænd og Jurister, under hvis
Autoritet selv fremragende Mænd kunne bøje sig, endsige de almindelige
Mænd, og de som staa under det almindeliges Niveau.

1095 Man har sagt, at Edsvornebankens Besættelse ikke vil blive betryggende nok
efter Lovens Bestemmelse. Den har lagt Valgsystemet til Grund, og den, som
har seet, med hvilken Omhyggelighed man gaar frem, og hvorledes i det engere
Udvalg de Mænd sættes, som ere Kommunens bedste Mænd, og gjør den Ære,
1100 vil se, at man paa denne Maade fik det bedste frem. Der kan finde Misligheder
Sted ved dette, som ved ethvert System, men det maa indrømmes, at det bedste
System, man kan faa, er Valgsystemet, forbunden med Lodtrækning, og den
Overbevisning maa have paatrængt sig alle, som har sat sig ind i disse Forhold, at
Vanskeligheden ligger ikke i at finde Jurymænd, men snarere i at finde dygtige
1105 Dommere og Sagførere.

Der er anket over, at Jurymændene ere for faa; Komiteen har opstillet 25, og det
kan ikke antages, at Rekusationer eller Inhabilitetsgrunde ville blive saa
almindelige, at dette Antal vil blive for lidet, - i al Fald har Erfaringen i England
1110 vist, at Rekusationer ikke ere almindelige, - og selv om det uhørte Tilfælde skal
indtræffe, at formedelst Inhabilitetsgrunde disse 25 ikke ville strække til, saa er
der givet Dommerne Anledning til af Mandtallet paa de Steder, hvor Retten
holdes, at supplere Jurylisten.

1115 Man har urgeret over, at der ikke er givet Dommerne Adgang til at stille
Spørgsmaal til den anklagede, naar dette, uden Fare for, at Ret og Billighed
overtraadtes, kunde ske. Men det maa bemærkes, at dette er et Brud paa det
System, at den anklagede har Ret til at tie, og naar Brud paa Systemet først er
skeet, da er det umuligt at sige, hvor langt det kan føre. I Frankrige, hvor det er

tilladt Dommeren at examinere den tiltalte, har man seet, at dette har mødt megen Daddel, ja vakt Forargelse, at det har fremkaldt en Væddestrid mellem den tiltalte og Dommeren, at det har skamferet dennes Stilling, berøvet ham hans Upartiskhed og svækket hans Indflydelse paa de Edsvorne. Igjennem den
1125 engelske Retspleie gaar derfor det System, at ingen er pligtig til at underkaste sig Forhør i egen Sag, eller, som det heder, er pligtig at vidne mod sig selv.

Det er sagt, at en af Englands mest ansete Retslærde - Brougham - har udtalt sig for, at den anklagede underkastedes Examination ved Forhøret. Men dette er en
1130 stor Misforstaaelse. Man har faaet dette fra Hother Hages Værk, men det beror paa en total Misforstaaelse. Broughams Udtalelser gik ikke ud paa at give Dommeren Ret til at examinere den tiltalte, men da Anklageren optræder som Vidne og lægger sit Vidnesbyrd i Vægtskaalen mod den anklagede, opkastedes det Spørgsmaal, om det ikke var billigt, at ogsaa den anklagede kunde lade sig
1135 edfæste og examinere. Der er Tale om et Beneficium for den anklagede, ikke om en Ret for Dommeren, og overhoved har ingen stærkere end Lord Brougham fordømt det franske System.

Jeg maa endnu fremhæve nogle Fakta fra den senere Tid, tage fra den
1140 udmærkede Fremstilling, der er givet af dansk Høiesteretsassessor Christensen. Der har i England været nedsat to Kommissioner, besatte med Englands første Jurister, alle Mænd af Faget, for at tage Spørgsmaalet saavel om Civil- som Kriminaljury under Behandling. Disse have benyttet alt det rige Materiale, som Erfaring og Literatur stillede til deres Raadighed, og de have forsvaret Juryen i
1145 begge Skikkelser paa det varmeste, og bekjæmpet alt, hvad der sigtede til at gribe ind i dens Funktioner. Man kan saaledes ikke af den Bevægelse, som der med Hensyn til Juryen i sidste Tid har været, drage nogen Slutning imod den. Tvertimod gaar der igjennem hele det engelske Folk den Bevidsthed, at Juryen er en Institution af første Rang, at dets Forfatning, Presse, dets
1150 Samfundsinstitutioner, alt kun er til for dens Skyld - som den Institution, der er det sikre Værn for en Mands Frihed, Person, Eiendom, Ret og Ære.

Der har været udtalt Frygt for, at den Adgang, som Loven aabnede til Specialverdikter, vilde svække Rettens Anseelse. Men Erfaring har vist, at dette
1155 kun sjelden kommer til Anvendelse: saaledes har der i England paa mange Aar kun været et Tilfælde, hvor Dommeren paa Grund af Sagens Tvivlsomhed reserverede sig og henviste Sagen til Queens Bench. Det ligger ogsaa i den menneskelige Natur, at man ikke gjerne viser nogen Myndighed fra sig. Man er i

- 1160 Almindelighed tilbøielig til at anse Juryens Hverv for vanskeligere end det i Virkeligheden er. Det var saaledes hyppig Tilfældet, at Juryen, før den endnu havde forladt Skranken, ja før endnu Dommeren havde afgivet sit Resumé, erklærede, at den var enig om sit Verdikt, saa at Sagen dermed var afgjort.
- 1165 Der var paa Sagens forberedende Stadier ført Strid om Anklagemyndigheden. Det havde været paatænkt at overlade den til en Skjønret, men senere havde man bestemt sig til at overdrage den til en Statsadvokat - det skotske System, som har vist sig probat, som mere og mere finder Indpas, og som i og for sig selv ikke kan vække nogen Betænkeligheder. Klagen skal præciseres, og det vil være
- 1170 en Pligt og en Æressag at opretholde den; den er udsat for alle Defensors Indvendinger, og tilsidst underkastet Juryens og Dommerens Prøvelse. Men intet vilde være bedrøveligere, intet Nederlag større, end at optræde med en Anklage, som ikke kunde sutineres.
- 1175 Heller ikke Indstillingen om Dommerens Resumé havde fundet Naade, men Komiteen kavde i sine Præmisser argumenteret i en Retning, som var i Overensstemmelse med, hvad den hele civiliserede Verden antog. Man havde til Forsvar for den Mening, at det ikke skulde være Dommeren forbudt at lade sin Mening skinne igjennem, paaberaabt sig det danske Udkast; men i dette Udkast
- 1180 Side 214 var det modsatte udtalt med saa klare Ord, at jeg ikke fatter, at det kan misforstaaes. Man maa her som overalt vogte sig for at sammenblande Principer, som tilhøre forskellige Systemer, der virke ved forskellige Institutioner og Organer. Hvis man gjør dette, da gjør man med det samme al Udvikling, al heldig Virksomhed umulig.
- 1185 Jeg har med Hensyn til disse Punkter udtalt mig med Udførlighed, da Sagen nærmer sig sin Afgjørelse, og jeg heller vil sige for meget end for lidet. Aalls Forslag gaar, ud paa, at Sagen nu ikke skal afgjøres, men udsættes i 3 Aar. Jeg vil spørge, hviket Udbytte man paa denne Vei vil opnaa, hvilke Tvistepunkter der
- 1190 skal løses, hvilke nye vigtige og væsentlige Synsmaader, der ved en fortsat Diskussion skal bringes for Dagen. Forsaavidt man i dette Forslag kan se en Henvendelse til Formandskaberne, da tror jeg ikke, at man, naar man stiller en saadan Appel, gjør sig Rede for de forskellige Korporationers forskellige Stilling og Opgave. De store principielle Spørgsmaal, de vidtløftige
- 1195 Lovgivningsarbejder høre ei til Formandskaberne, men til Storthinget, der er udvalgt til dette Hverv efter dobbelt Prøvelse og er Nationens eneste og egentlige Befuldmægtigede i denne Henseende. Formandskabet har at varetage

administrative og økonomiske Anliggender, og i Valget dertil tager man
1200 saadanne Hensyn, men det er meget muligt, at hvis man tænkte sig, at de skulde
faa Indflydelse paa saadanne Spørgsmaals Afgjørelse, man da ikke vilde have
valgt dem. Dette er en Sammenblanding af to forskellige Ting, en Overførelse
af Sager paa et Felt, hvor de ikke høre hjemme. Hvilke faktiske Oplysninger vil
1205 Folket, da her er Folk til Stede fra Landets forskellige Egne, som kan stille Sagen
i denne Henseende udenfor al Tvivl? Hvad man vil, er en Opinionsytring, men
for at faa en meningsberettiget Opinionsytring maa Spørgsmaalet forelægges i
sin Helhed. Hvorledes vil nu Sagen stille sig? Man forelægger en Lov paa 500
Paragrafer. Af disse vil, hvad der angaar Byrder og Omkostninger springe i
1210 Øinene, og efter dette ensidige Hensyn vil Sagen afgjøres. Hvis Spørgsmaalet
kunde forelægges i sin Helhed, hvis denne Sag kunde opfattes i sin Betydning
for Samfundet i det store, da var det en anden Sag, men nu vilde Sagen bringes i
en haltende og skjæv Stilling. Den Maade, hvorpaa Appel fra en konstitutionel
Forsamling lovligen kan ske, er paa to Maader. Enten, hvor Ret til Opløsning og
1215 Udskrivning af nye Valg haves, ved denne, eller saaledes, at man i private
Forsamlinger forelægger Vælgernes Masse sine vigtige Love til Antagelse eller
Forkastelse. Dette er de eneste Maader, hvorpaa Appel kan finde Sted. Man
skulde derfor her se sig fore, inden man tog en saadan Beslutning, og tage
Konsekvenserne heraf med i Betragtning; man var ude paa et farligt Felt. Hvis
1220 Regjeringen havde forelagt et Forslag, som der kunde være Anledning til at tro,
at Formandskaberne ikke yndede, da vilde man vel møde stærke Indvendinger
fra den samme Side, som nu foreslog dette.

Naar jeg har talt og virket for denne Sag saa ofte, Anledning dertil gaves, og med
1225 al den Kraft, som jeg har formaaet, da er det ikke blot begrundet i min egen
dybe Overbevisning og min egen Opfatning af hvad der som Storthingsmand er
min Pligt, men jeg har ogsaa fra de Vælgere, som jeg her skulde repræsentere,
modtaget mange Opfordringer om at virke for Juryen. Jeg har til dem afgivet
den Erklæring, at jeg vil virke herfor, og dette mit givne Ord er det, som jeg nu
1230 holder, og som jeg vil holde, saa længe jeg kan arbeide for denne Sag.

Kilde

Kilde: Johan Sverdrup: Taler holdte i Stortinget 1851-1881. København 1882, s. 216-252.

Emner

1235 Debatt, Innlegg i Stortinget, Juryordningen

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/retspligten-lagt-i-folkets-haand>

1240

1245

1250

1255

1260

1265

1270

1275